HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.



**אב מלאכה.** דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני מצות מלא למעוטי היכא דהוו ג' תולדות לחד מחד לו אב ותולדה שלו לחינו חייב חלא לחת דלקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שמי תולדות של אב אחד אינו חלא מטעם אחת דהרי הוא כעושה וחוזר ועושה בהעלם אחד ואין חילוק מטעות בהעלם אחד חלא בגופי עבירה שאינן דומין זו במילוק שבחות לענין שגגת שבת: **גמ' עוד כלל אחר.** לקמן בפירקין (דף עה:) ולא כלל זו חלא ג' דבריס כל הכשר להצניע וכל שאינו כשר להצניע וכלן כלל יותר ומשום הכי קרי להו גדול: **וגבי שביעית.** בפרק ד' (בבות קמא): **גבי מעשר.** בפ"ק דמסכת מעשרות: **לית ביה אבות.** מרבעיס חסר אחת שהוצרכו למשנן ותולדות הלומות לכל אחת היא תולדת דידיה. אבות דשביעית זריעה וקלירה וזמירה ובלירה דכתיבי תולדות שאר עבודות שבשדה וכרס כדאמרינן במועד קטן בפ"ק (דף ג.): **ונבי קפרא דתנא.** בתוספתא דידיה במעשר מאי אבות תולדות איכא אלא לאו הייט כו': **חלא לאו הייט טעמא.** משום חבות ותולדות חלא דבר שנאמר בו כלל ועונשו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: **שבת חיפא.** לאיסור דילה אין בדבר שהיה תלוש מבעוד יום כגון טותן ולא אין בדבר שבתוך שבתוך מהקדש היום: **ואילו שביעיס.** בדבר שהיה מחובר מהקדש שביעית אית חלא בדבר שהיה תלוש לפני שביעית אית: **שביעית.** נמי איתיה במילוי דילה: **שביעית.** נמי איתיה במילוי בהמה דבתיב ובהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה). מעשר ליתיה במילוי בהמה דמלאוייתא דגן מירות וילהר דמלא בהמה דבתיב[ט] ורבנן תקון לאוייתא בשביעית דגן ולקיטתו כאחת[י] למעוטי כמיהין ופטריות ולקיטתו כאחת[י] למעוטי תאנה ומבניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן[יא] כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומבניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שבה חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שבה מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת אי יתני הכיר ולבסוף שבה וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושבחה אבל

**אב מלאכה ומלאכה[ח] א"העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת: גמ' מ"ט תנא כלל גדול אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול והא גבי מעשר דקתני[ח] כלל אחר ולא תני כלל גדול א"ר יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת יותר משל מעשר דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק[ט] דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומבניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמיהין ופטריות ולקיטתו כאחת[י] למעוטי תאנה ומבניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן[יא] כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומבניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שבה חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שבה מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת אי יתני הכיר ולבסוף שבה וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושבחה**

**ונבי שביעית נמי כו'.** הכי תנן בפ"ז מ"ו) כלל גדול למרו כל שהוא מאכל מלא ומאכל בהמה וממין הלוקטין ואינו מתקייס בלחץ פירות שכלה לחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר למרו דקתני כל שלינו[א] מאכל מלא ומאכל בהמה וכו' ומתקייס בלחץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעור[ב] דכלל הרלשון גדול הוא לא לחיה לו ביעור ואחרון אין לו ביעור[ג] ומע"ג דקתני בפ"ק[ד] בבבא לחיה יש לו ביעור ולדמיו שביעית ואין לו ביעור ואחרון אין לו ביעור ומע"ג דקתני בפ"ק[ה] בבבא אחת בהו אבות ותולדות תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת יותר מן המעשר דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק[ט] דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומבניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמיהין ופטריות ולקיטתו כאחת[י] למעוטי תאנה ומבניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן[יא] כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומבניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שבה חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שבה מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת אי יתני הכיר ולבסוף שבה וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושבחה**

**מלא כלל גדול דמצות מצטיעית מלאוייתא וכן של שביעית מלא מעשר: ואילו פאה ליתא בתאנה וירק.** לאו דוקא תאנה דהוא דוקא מילות אין לקיטתן כמלא ואינן רק ח' מילות דמחייב בפ"ק דפאה (מ"ה) דמייב בפאה חלא נקט תאנה משום[ח] דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן במזקק הבמיס (ב"ב דף כח:) חלא ג' פירי אחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמלאוייתא נמי מיחייב בפאה[ט] חלא בדגן ותירוש ויצהר[א] דסתם קניר בדגיך גבי פאה[יא] כי תבצור כרמך[יב] וחא דדרים בת"כ[יג] יכול שאני מרבה קישואין ולועין שיהיו מייבים בפאה ת"ל ובקולרכם מה קניר מרלכם מה קניר שהוא אוכל ונשמר כו' מלמכתא היא דסתם[ט] נמי דרים מעשר ירק מקרא מע"ג דהוי מדרבנן ומה חלא נקטו פאה בירק ובתאנה ודלמי לה כמו שנקטו מעשר מהן אומר ר"ת משום[יג] דאין לקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דילים וים בפסד לעייט בה יותר מן הריוח שמתבטלין[יד] לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא משכי[טו] ויפסידו יותר ממה שירויחו במקום אחר: **ספיחי סטים וקוצה.** הא חלא קאמר סתם למעוטי מידי חלאו אוכל חלא נקט הני אומר ר"י משום דקנט הס רלויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נוהגת בהן וכן מנא רשב"ם בתמונת רש"י ותא דנקט ספיחים[טז] משום דשמת סטים וקוצה עלמה אינם רלויס כלל לאכילת אדם ולא הוה מידוס אי שמת הן אוכל גמור ולא ממעטינן: **גר שנתגייר בין הנכרים.** [יז]בפני ג' [יח]ולא הודיעוהו מלות שבת[יט] דאי אתגייר הינו לנין עלמו לא הוי גר כדאמרינן בהמולן (יבמות דף מז:): **מלא**

**מלא כלל גדול דשבת חלא דבר שנאמר בו כלל גדול במעשר דכתיב[יז] עשר תעשר את כל תבואת זרעך, וסמיך ליה ואכלת, דבר שהוא אוכל. ובמשנה [מעשרות פ"א] כל שהוא אוכל.**

ג א מיי' שם הלכה ז ופ"ז מהלכות שבת הלכה ט:

## מוסף תוספות

א. עי' תוס' הל"ש שגגה: כל שהוא, ועי' מהרש"ל ורש"ש). ב. כיון שהוא מתקיים בארץ ואינו בלה לחיה שבשדה אינו צריך לבערו מן הבית. תוס' הל"ש. [וא"ת] גבי שביעית מאי גודליה דראשון טפי מאחר, קמא ארבע מילי כייל ובתרא ארבע מילי כייל. המ"ן. דבמקום אינו מתקיים תני התם מתקיים ובמקום יש לו ביעור תני התם אין לו ביעור, י"ל נהי דלא נפישי מילי דקמא מבתרא, כיון דחזרא. מי' הכ"ן. ג. משו"ה קתני התם כלל גדול. מי' הכ"ן. ד. י"ל. תוס' הל"ש. ה. כיון. תוס' הל"ש. ו. כגון טותן ולש. תוס' הל"ש. ז. כגון קוצר. תוס' הל"ש. ח. דתאנה לקיטתה מפוזרת יותר משאר אילנות. תוס' הל"ש. ט. נמי. תוס' הל"ש. י. דכתיבי בהדיא בקרא. תוס' פסחים ט: יא. פאת שדך בקצרך (ויקרא כג, כב). רשב"ם. יב. ורבנן הוא דתקון בשאר אילנות. תוס' הל"ש. יג. דכיון. תוס' הל"ש. יד. במקום אחר. תוס' הל"ש. שיצפו [מתי' יגמור, וכאותה שאמרו (לעיל כג.) מפני מה אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני ביטול עניים, והכא לא מצו למידע. ביטל"ש. טו. שאינם יכולים להצניעו לזמן מרובה. ביטל"ש. טז. ולא נקט סטים וקוצה. תוס' הל"ש. יז. פי' שקיבל עליו. ביטל"ש. יח. והודיעוהו מקצת מצות אחרות. המ"ן. יט. שאין זה מעכב. ביטל"ש.

## רב נסים גאון

**פרק שביעי כלל גדול אמרו**

**גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית, דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר.** ודבר זה מפורסם ובדוק כי אפילו המוציא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת, והרבה מן המלאכות שאינן במחובר והן ידועות יאין אנו צריכין למנותן. ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא. ועיקר דילה בתורת כהנים הזרע והזמיר בכלל היו, ולמה יצאו להקיש אליהן, מה זרע וזמר מיוחדין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן. ועיקר דילה בפרק משקין בית השלחין [מו"ק דף ג]. **וגדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה.** ועיקרה בתורה דכתיב [ויקרא כה] ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. ובמשנה [שביעית פ"א] כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאוכל אדם ומאוכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית. **ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתה.** עיקר דבר זה הוא כתוב בתורה [דברים יד] עשר תעשר את כל תבואת זרעך, וסמיך ליה ואכלת, דבר שהוא אוכל. ובמשנה [מעשרות פ"א] כל שהוא אוכל.

## מוסף תוספות

א. עי' תוס' הל"ש שגגה: כל שהוא, ועי' מהרש"ל ורש"ש). ב. כיון שהוא מתקיים בארץ ואינו בלה לחיה שבשדה אינו צריך לבערו מן הבית. תוס' הל"ש. [וא"ת] גבי שביעית מאי גודליה דראשון טפי מאחר, קמא ארבע מילי כייל ובתרא ארבע מילי כייל. המ"ן. דבמקום אינו מתקיים תני התם מתקיים ובמקום יש לו ביעור תני התם אין לו ביעור, י"ל נהי דלא נפישי מילי דקמא מבתרא, כיון דחזרא. מי' הכ"ן. ג. משו"ה קתני התם כלל גדול. מי' הכ"ן. ד. י"ל. תוס' הל"ש. ה. כיון. תוס' הל"ש. ו. כגון טותן ולש. תוס' הל"ש. ז. כגון קוצר. תוס' הל"ש. ח. דתאנה לקיטתה מפוזרת יותר משאר אילנות. תוס' הל"ש. ט. נמי. תוס' הל"ש. י. דכתיבי בהדיא בקרא. תוס' פסחים ט: יא. פאת שדך בקצרך (ויקרא כג, כב). רשב"ם. יב. ורבנן הוא דתקון בשאר אילנות. תוס' הל"ש. יג. דכיון. תוס' הל"ש. יד. במקום אחר. תוס' הל"ש. שיצפו [מתי' יגמור, וכאותה שאמרו (לעיל כג.) מפני מה אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני ביטול עניים, והכא לא מצו למידע. ביטל"ש. טו. שאינם יכולים להצניעו לזמן מרובה. ביטל"ש. טז. ולא נקט סטים וקוצה. תוס' הל"ש. יז. פי' שקיבל עליו. ביטל"ש. יח. והודיעוהו מקצת מצות אחרות. המ"ן. יט. שאין זה מעכב. ביטל"ש.

## הגהות הב"ח

**(ח)** גמ' מעשר דקתני עוד כלל אחר:

## גליון הש"ס

גמ' למעוטי תאנה. עיין ר"ה דף טו ע"ב תוס' ד"ה ונהגו העם:

## לעזי רש"י

**וישד"א.** איסטיס, פסטל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע).
**ורנצ"א.** פואה (עלה שמשורשו מפיקים צבע אדום).

## מוסף רש"י

**אינו חייב אלא חטאת אחת.** כיון דלפ' אחד לכולן (בראשית טז:). **כלל אמרו בפאה.** כתיב (ויקרא יט) ובקוצרכם את קציר ארלך וגו', דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני (נדה נ.). **ונשמר.** שאינו מופקר ומקפידין עליו לשומרו (פסחים נו:). **ומכניסו לקיום.** שאם יכול לאוכלו לקיום (נדה שם) שנמקיים ימים רבים (פסחים שם). **ספיחי סטים וקוצה.** לאין אוכל חלא מן הצמח (נדה שם) וקצין לאכילה, אבל סטים וקוצה שאים ספיחים מז לאכילה (פסחים שם, וכעי"ז בנדה שם). **סטים.** מוריק"ש קרו"ג. וקוצה. ווייטר"ש (פסחים שם) לו: גויטר"ש (נדה שם). **פרט לתאנים.** שאינה אים מתבטלת כאחת (שם ושם) חלא זו גמורה היא ואחת יולאת בדבר כל יומת הקרי (פסחים שם). **ואילו לקיטתו כאחת.** דממעט מתאנה, **ומכניסו לקיום.** דממעט ירק, לא תנן. חלמא מתאנה וירק מיירן במעשר מדרבנן, דמדלוייתא לא מיירי חלא דבר שהוא אוכל (נדה שם).

## רבינו חננאל

אסיקנא תנא כלל גדול הכא, משום חומרא דשבת גדולה מכלל שביעית [נ"א: דשביעית], דאילו איסורא דשבת חלה בין בתלוש ובין במחובר, ואיסורא דשביעית אינה אלא מן [נ"א: על] המחובר לקרקע. ותנה איסורא דשביעית גדולה מאיסורא דמעשר, שהשביעית חלה באוכלי אדם ובאוכלי בהמה, והמעשר אינו חל אלא על אוכלי אדם בלבד, לפיכך קתני כלל גדול בשביעית. ולבר קפרא משום דעונש של מעשרות גדול מעונשה של פיאה, לפיכך תני כלל גדול במעשר. ותנא דידן שבת ושביעית דחומרא דאורייתא, תני כלל גדול, אבל מעשר כגון ירק וכיוצא בו דחומרא דרבנן הוא, לא קתני ביה כלל גדול.